

Svět literatury a knihoven

Krajská vědecká knihovna v Liberci
Liberecký autorský kruh

jevila se v Čechách po odpadnutí vod první suchá země i na temeni Ještěda.

míjí. *Odpusť, kdo hvězdám nevěříš.* • • •
 , usedají do stínu platanů a jejich urputná vzezření se stává věrným. • • • Oh, moje Manon!
 atí! *Byl pozdní večer – první máj, večerní máj, byl lásky čas.*
m světě. • • •
 heit ist die Rede. • • •
 na svůj krtinec uprostřed dětského hřiště a zvědavě se rozhlížel.

Když se řekne knihovna...

V listopadu roku 2000 došlo v Liberci k mimořádné události – byla dokončena tzv. Stavba smíření, budova, která pod jednou střechou spojuje knihovnu a synagogu. Ve své době se jednalo o unikátní počín – poprvé po více než 70 letech byla v ČR postavena budova, která měla od svého prvopočátku sloužit jako knihovna.

Architekt Radim Kousal, autor projektu Stavby smíření, a Věra Vohlídalová, tehdejší ředitelka liberecké knihovny, se inspirovali v nejmodernějších evropských knihovnách a vytvořili skutečný unikát. Podoba a koncept se i po 25 letech ukazuje jako nadčasový – umožňuje rea-

govat na výzvy, které rychlý vývoj ve všech oblastech lidské činnosti přináší, implementovat nové služby, jednoduše nabízet právě to, co návštěvníci a společnost vyžaduje a potřebuje.

Není to tak dávno, co knihovny vypadaly jako sklady knih doplněné o pár stolečků k sezení a studiu. Troufám si ale tvrdit, že v současné době už je takových minimum, ta doba je dávno pryč. Většina ví, že knihovna je „PROSTOR“, prostor, který nabízí velké množství služeb – vzdělání v různých podobách, kulturu, komunitní aktivity nebo prostor pro odpočinek a trávení volného času. Knihovna je otevřená všem bez rozdílu, je pro všechny a ze své podstaty naplňuje základní demokratické principy společnosti. Knihovna je prostor, který kultivuje a inspiruje. Jsem hluboce přesvědčená, že právě ta liberecká vše výše uvedené má a splňuje. Vážíme si jí my, kteří ji můžeme obývat a užívat v roli zaměstnanců, ale i naši návštěvníci, kteří společně s námi v podstatě knihovnu tvoří.

Pojďte si společně s námi připomenout, že „nová“ liberecká knihovna stojí už 25 let, pojďme to společně oslavit.

Dana Petrádová

ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci

Obsah

KVK

Krajská vědecká knihovna v Liberci

SVĚT literatury a knihoven 2

Z knihovny 2

Stavba smíření slaví 25 let 2

Poznámky k podmínkám pro architektonickou soutěž 5

Krátce z knihovny 7

Ročenka knihoven

Libereckého kraje 2024 10

Akce knihovny 11

Knihovnu rozzářil Křišťálový trh 11

KVK4GenZ: pořady pro mladou generaci 13

Zpěv jizerských lesů 14

Knihovna slaví, dárky dostávají naši čtenáři 16

AI for Edu opět u nás 17

Z regionu 17

Obecní knihovna v Oldřichově

otevřela nové prostory 17

Hledáme knihovníka

Libereckého kraje roku 2025 19

Vesnická knihovna

Libereckého kraje roku 2025 21

SVĚT souvislostí 22

Modernisté 22

LAK

Liberecký autorský kruh

SVĚT dialogu 26

Nemám rád pojem regionální literatura. Rozhovor s Jiřím Kotenem 26

SVĚTonázory 30

Jeden dům nestačí 30

Alžírské arabesky: mozaika příběhů, mýtů a pozorování 30

Kdyby dnes byl splněný sen 31

Jablonečtí SVĚTáci 32

Miloslav Jágr – ilustrátor, který miloval Jablonec 32

SVĚT krásné literatury 34

Jiří Koten: Směsné strofy 34

Josef Kučera: Dům z papíru 36

oSVĚTa 38

Jaromír Horáček a renesance žánru poudačky 38

SVĚTlonoši 42

Helena Čubová 43

Jiří Princ 44

tvary SVĚTla 45

Angažovaná a angažující se Alena Čechová 45

Redakční rada:

Marek Sekyra, Dana Petrádová, Marcela Freimuthová, Kateřina Šidlořová (KVK)

Štěpán Kučera, Julius Benko, Martin Trdla, Miroslav Stuchlý (LAK)

korektury: Eva Štastná, Marek Sekyra / grafická úprava: Libor Schiffner

Vydává Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK) spolu s Libereckým autorským kruhem (LAK) jako účelový tisk.

Tiskárna IRBIS, www.vytiskneme.cz

Evid. č. MK ČR 14407 ISSN 1214 - 2751

Z knihovny

Stavba smíření slaví 25 let

Na podzim roku 2025 si liberecká knihovna připomíná 25. výročí od dokončení a otevření jednoho z nejvýznamnějších stavebních a architektonických projektů nejen našeho regionu – moderní knihovny budovy s vlastním příběhem známé jako *Stavba smíření*. Pro své příznivce připravila knihovna k tomuto výročí celou řadu akcí.

9. listopadu 2000 byla slavnostně otevřena nová budova liberecké knihovny, tzv. *Stavba smíření*, která je unikátní tím, že pod jednou střechou spojuje nejen moderní veřejnou knihovnu, ale také novodobou synagogu, a originálním způsobem tak vyjadřuje specifickou historii místa, na němž stojí.

Na pozemku dnešní liberecké knihovny totiž před druhou světovou válkou stála jedna z největších synagog ve střední Evropě, která byla vypálena během protizidovského pogromu známého jako Křišťálová noc 10. 11. 1938.

Sama liberecká knihovna jako instituce stojí na základech českého a německého knihovnictví v Liberci a hlásí se k odkazu především dvou knihoven, které položily její základy. Byly to Lido-vá česká knihovna, založená 1904, a německá vědecká Bücherei der Deutschen, jež byla otevřena v roce 1924. Sloučením

Hořící synagoga (1938)

jejich fondů v roce 1945 vznikla Státní studijní knihovna, předchůdkyně dnešní vědecké knihovny. Tím se liberecká knihovna stává nositelkou odkazu literatury českých Němců na Liberecku.

Novodobá *Stavba smíření* je tedy originálním a symbolickým vyjádřením smíření tří kultur a národností, které zde na Liberecku vedle sebe žily a působily před druhou světovou válkou a jejichž soužití bylo podrobeno velkým zkouškám, tragédiím a dějinným zvratům.

Záměr nové knihovny budovy jako *Stavby smíření* byl společným dílem tehdejší ředitelky liberecké knihovny Věry Vohlídalové a architekta Radima Kousala z projekčního týmu SIAL a stavba byla realizována za finančního přispění nejen České republiky, ale i EU, vlády SRN, Česko-německého fondu budoucnosti a dalších subjektů a soukromých osob.

„Krajská vědecká knihovna ve spojení se synagogou, to je unikát a počín skutečně mimořádného významu. Dnes už ji vnímáme jako samozřejmou součást města, ale vybojovat ji stálo nemalé úsilí. Musím ocenit vizionářský přístup a neústupnost bývalé ředitelky knihovny, Věry Vohlídalové. Bez ní bychom knihovnu v této podobě, s tak velkým otiskem, který je zřejmý z toho, že se jedná o „stavbu smíření“, neměli. Dokladem toho, že se vyplatil vizionářský přístup, je to, že i když je knihovně už 25 let, je svou funkcí stále současná. Pochopitelně na tom má zásluhu také současný tým knihovníků,“ říká Květa Vinklátová, náměstkyně pro kulturu a cestovní ruch Libereckého kraje.

Podle Věry Vohlídalové vyjadřuje *Stavba smíření* akt vzájemného porozumění a ve vazbě na válečná léta představuje

Průběh stavby

částečně i akt odškodnění. „Je symbolem podané ruky nad vzájemnou minulostí do nové budoucnosti a symbolem smíření lidí a mezilidské komunikace vůbec,“ prohlásila Věra Vohlídalová při slavnostním aktu otevření nové budovy v roce 2000.

Libereckou knihovnu můžeme označit jako knihovnu s příběhem, ale také jako knihovnu s odkazem. Naplnění tohoto odkazu je velký závazek a zároveň obrovská výzva pro nás, kteří máme tu čest formovat současnou i budoucí podobu knihovny a jejích služeb. Tomu významně napomáhá též podoba a koncept Stavby smíření. Po 25 letech se ukazuje, že návrh architekta Radima Kousala byl skutečně nadčasový, umožňuje reagovat na výzvy, které poměrně rychlý vývoj ve všech oblastech lidské činnosti přináší.

*Slavnostní poklepání na základní kámen
16. 12. 1997*

Vítězný návrh stoprocentně vychází ze zadání, které před 30 lety pro architektonickou soutěž připravila tehdejší ředitelka Mgr. Věra Vohlídalová. Po přečtení následujícího textu je možné žasnout, jak vizionářsky k projektu přistoupila. Ostatně, posuďte sami.

Slavnostní předání nové budovy 9. 11. 2000

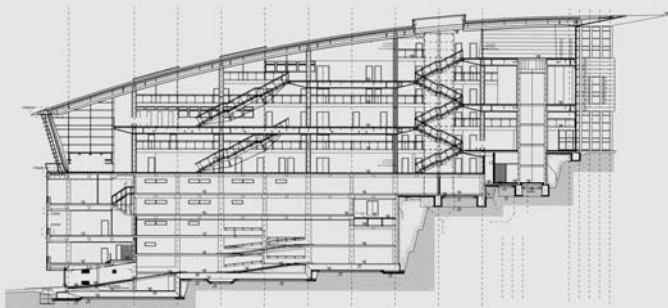

Poznámky k podmínkám pro architektonickou soutěž na stavbu knihovny

- > *Knihovna musí být schopna reagovat na všechny trendy, ale i schopna odolat všem trendům, které jak v architektuře, filozofii informačních služeb (formy informačních médií – nosičů informací) i skladbě vnitřního prostoru mohou nastat. Interiéry tedy vysoce mobilní, přestavitelné, prostory co nejprehlednější, pohodlné, bez chodeb, ale s klidovými zónami...*
- > *Budova by měla vyzývat k navštívení již z dálky, bude významnou dominantou středu města spolu s radnicí, divadlem... nebude je ale zastíňovat. Na první pohled by měla být místem klidu, radosti z možného povznesení duchovního... mluvíme o knihovnářské radosti.*
- > *Spousta médií a prostředků evokujících a motivujících k dalšímu vzdělávání, prožitkům – až magické působení – blízkost s psychologii prodeje.*
- > *Příjemné klima vytváří příjemné prostředí pro komunikaci, odpočinek a příjemné lidi.*

- > *Bezbariérové přístupy. Příznivé vnitřní klima – dům září, vyrovnaná škála barev, harmonie, dobré osvětlení (i možnost zastínění) doplnit i bytovým zařízením mezi vystavenými regály.*
- > *Knihovna je členěna tak, že prostor uvnitř není uzavřen, je vidět do všech pater.*
- > *Důraz na perfektní prostorovou orientaci od samého počátku vstupu do budovy. Vhodně upravené prostranství před budovou na pietním místě po synagoze.*
- > *Podřizujeme se definici jednoho ze základních lidských práv: KAŽDÝ OBČAN MÁ PRAVO NA INFORMACE – na prvním místě je tedy uživatel, vlastní funkce knihovny je až na místě druhém.*
- > *Nekomplikovaný, bezpečný přístup k budově a do budovy – Rumjancevova je dost rušná ulice.*
- > *Jednou z hlavních orientací knihovny je tedy užívání služeb. Uživatel má možnost volného bezbariérového pohybu, volby formy obsluhy prostřednictvím služeb nebo samoobsluhy – vše je tu pro něj – nejaktuálnější fondy všech dokumentů by mělo být umožněno zpřístupňovat fyzicky, zabezpečit ale proti odcizení.*
- > *Místo pro výpočetní techniku – tato technika je jen prostředníkem ke zjednodušení, urychlení nutných agend, komunikace s informacemi a jejich přenosu, ale neměla by být dominantní. Technika spojuje dnes uživatele knihovny s celým světem (Internet), ale v nejbližší době i s domovem – z vlastního počítače pracoviště i z domova do knihovny – on-line katalogy, souborné katalogy, faktografické informace z databází knihovny...*
- > *Hala vracení a příjem fyzických (absenčních – mimo knihovnu) výpůjček co nejjednodušší a nejrychlejší akt, pokud možno bez čekání.*
- > *I pracovníci mají svá zázemí pro kultivaci, nabrání sil, prostor pro svá setkávání a výměnu zkušeností.*

listopad 1995, Věra Vohlídalová

Návrh knihovny od ateliéru SLAL

PhDr. Kateřina Šidlofová

Krátce z knihovny

Letní práce

Během prázdninových měsíců jsme se naplno pustili do celkové údržby budovy i naší zeleně. Půjčovny prošly důkladným čištěním koberců a sedacího nábytku, dřevěné podlahy jsme nechali nejen voskovat, ale v některých místech také zbrousit a renovo-

vat, aby znovu získaly svůj původní lesk. Myli jsme fasádu, okna i regály, aby celé prostředí působilo svěže a upraveně. Vedle toho jsme se věnovali nezbytným opravám, servisní údržbě a dalším činnostem, které bývá za běžného provozu obtížné uskutečnit. Nezapomněli jsme ani na naše pobočky. Kromě čištění koberců, mytí oken a regálů proběhla na Kunratické výměna osvětlení, ve Vesci výměna elektroinstalace a osvětlení a na Králově Háji výmalba jedné z místností. Prováděli jsme i nezbytnou údržbu naší knižní nabídky – v půjčovnách proběhla pečlivá revize fondu, aby čtenáři mohli i nadále vybírat z kvalitně udržovaného fondu. Díky těmto pracím jsme připravili budovu tak, aby návštěvníky po znovuotevření přivítala v plné kráse a pohodlí.

Senioři do onlinu – Digitální odysea v knihovnách

Od září se naše knihovna nově zapojila do projektu „Senioři do onlinu – Digitální odysea v knihovnách“, který od roku 2022 pomáhá seniorům po celé České republice osvojit si moderní technologie. Projekt přináší do knihoven organizace SDRUK, Nadace Vodafone, Elpida a Moudrá Sovička. Cílem iniciativy je umožnit seniorům se lépe orientovat v digitálním světě, zvyšovat jejich sebevědomí a samostatnost, usnadnit kontakt s rodinou a blízkými a nabídnout nové možnosti vzdělávání a zapojení do společenského života. V rámci naší účasti

budou moci senioři 65+ navštěvovat kurzy práce s chytrými zařízeními, kde si budou moci vyzkoušet používání tabletů a smartphonů. K dispozici jim budou také podpůrné materiály a odborná pomoc proškolené knihovnice, která je krok za krokem provede základními funkcemi, zodpoví dotazy a poradí, jak pokračovat v dalším samostudiu. Tato služba je určena všem, kteří chtějí vstoupit do online prostředí, ale potřebují trpělivého průvodce, který jim pomůže překonat první překážky a získat jistotu při používání moderních technologií.

SDRU_K

knihovny v regionu. Regionální výbor SKIP Libereckého kraje tak mohl objednat a zakoupit 2 000 těchto setů v celkové hodnotě 200 000 Kč, které budou rozdávány rodinám s malými dětmi a podpoří jejich první kroky ke společnému čtení. Na základě výzvy Regionálního výboru SKIP Libereckého kraje se k projektu přihlásilo celkem 22 knihoven, které se zavázaly využít dárkové sety při vítání občánků v jejich obcích či městech a navázat na tuto aktivitu další akcí zaměřenou na podporu čtenářství dětí.

BOOKSTART
S knížkou do života

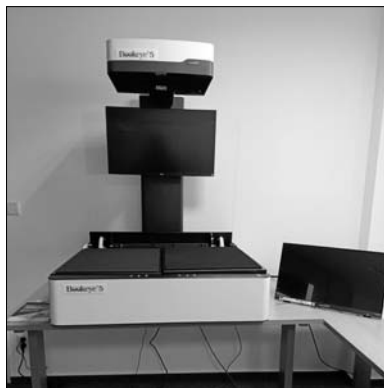
Budujeme digitalizační pracoviště

Bookstart

Projekt Bookstart, který v českém prostředí nese název S knížkou do života, působí v Liberci i po celém Libereckém kraji jako součást mezinárodní iniciativy zaměřené na podporu čtenářské gramotnosti a rozvoj pozitivního vztahu ke knihám u dětí od narození do šesti let. Knihovny v regionu, včetně Krajské vědecké knihovny v Liberci, aktivně zapojují rodiče do společného čtení a poskytují služby určené rodinám s dětmi, často například při akcích spojených s vítáním nových občánků. Letos se podařilo díky finanční podpoře Libereckého kraje zajistit nákup jednotlivých dárkových setů *S knížkou do života* pro

V rámci programu Národní plán obnovy jsme využili Výzvu č. 441 – *Další rozvoj, digitalizace v oblasti knihoven* a podali projekt *Vytvoření digitalizačního pracoviště v Krajské vědecké knihovně v Liberci*. Díky tomu jsme začali budovat nové specializované pracoviště, které přispěje k lepší ochraně kulturního dědictví regionu uloženého nejen

ve fondech naší knihovny a zároveň umožní jeho širší zpřístupnění veřejnosti.

Součástí realizace bylo výběrové řízení na dodání potřebného hardwaru. Do knihovny byl dodán nový skener a další technika a pracovníci prošli odborným zaškolením. Následně byla zahájena zkušební digitalizace. V červnu proběhlo výběrové řízení na instalaci, konfiguraci, podporu a servis systémů Kramerius 7 a ProArc, po němž byla s vybraným dodavatelem uzavřena smlouva. Paralelně jsme oslovili dodavatele software OCR pro digitalizační linku a po výběru firmy došlo k instalaci systému.

Na začátku září proběhlo proškolení obsluhy a nové digitalizační pracoviště se postupně dostává do plného provozu.

Týden pro digitální Česko

Ve dnech 8.–14. září se uskutečnil čtvrtý ročník největší české vzdělávací akce zaměřené na digitalizaci. Třemi hlavními pilíři letošního ročníku byly:

- > Digitální budoucnost práce – umělá inteligence, data, rekvalifikace, ženy v IT
- > Digitální svět pro každého – bezpečnost na internetu, digitální inkluze, základy digitálních dovedností
- > Digitální technologie zítřka – výzkum, inovace, nové technologické trendy

Rozhodli jsme se připojit i v letošním roce, protože digitální gramotnost je i nadále stěžejním komunikačním tématem českých knihoven. V rámci naší účasti jsme nabídli praktickou přednášku Digitální služby státu. Zájemci se během ní mohli seznámit s Portálem občana – od přehledu poskytovaných služeb přes postup založení elektronické identity až po možnosti jejího praktického využití. Akce tak přispěla k lepší orientaci v digitálním prostředí a k podpoře rozvoje užitečných dovedností, které budou v budoucnu stále více potřebné.

Marcela Freimuthová

Ročenka knihoven Libereckého kraje 2024

Krajská vědecká knihovna v Liberci vydala novou **Ročenku knihoven Libereckého kraje 2024**, která přehledně a vizuálně atraktivně shrnuje dění v knihovnách našeho kraje za uplynulý rok. Dokument přináší nejen aktuální data o počtu knihoven, čtenářů, výpůjček a akcí, ale také konkrétní informace o rekonstrukcích, změnách knihovních systémů či personálních obměnách v jednotlivých regionech.

Samostatná část je věnována oceněním – nechybí informace o titulech **Vesnická knihovna Libereckého kraje**, **Knihovna roku**, **Městská knihovna roku**, **Nejlepší knihovna Libereckého kraje** ani krajském ocenění **MARK** pro mladé knihovníky.

Celý dokument je dostupný online a ke stažení na adrese www.kvkl.cz/rocenka. Děkujeme všem knihovnám v Libereckém kraji za poctivou a smysluplnou

*Ročenka
má ambici být nejen
souhrnem zajímavostí,
ale i praktickým
nástrojem pro advokacii
knihoven.*

Pomůže při komunikaci se zřizovateli, poslouží jako podklad pro plánování rozvoje knihoven, vyhodnocování činnosti nebo argumentaci při rozpočtových jednáních.

Je také inspirací – ukazuje, jak rozmanité a přínosné aktivity knihovny realizují, kolik práce za jejich činností stojí, a že i malé knihovny mohou být komunitními centry s velkým dopadem. Zvláštní pozornost si zaslouží nárůst počtu vzdělávacích akcí, který v roce 2024 překonal všechny předchozí roky.

práci, kterou odvádějí každý den – výsledky shrnuté v Ročenke jsou především obrazem vašeho úsilí, kreativity a nadšení pro službu veřejnosti.

Michaela Staňková

Akce knihovny

Knihovnu rozzářil Křišťálový trh

Liberecká knihovna se opět po roce stala hrdým partnerem celokrajské kampaně Crystal Valley Week. A bylo to zase fantastické!

V pátek 29. 8. a v sobotu 30. 8. knihovnu „obsadil“ Křišťálový trh, který představil jedinečné produkty sklářských mistrů našeho regionu i výrobky mladých talentů. K vidění a zakoupení bylo tažené, broušené i lehané sklo v různých formách, autorský šperk, nápojové a dekorativní ručně foukané sklo, perličkové ozdoby, skleněné knoflíky, interiérové dekorace nebo módní doplňky. Vybral si skutečně každý. Atmosféru příjemně doplnil bohatý kulturní program, hudební vystoupení, čtení pro děti, bublinová show, nechyběly workshopy pro děti i dospělé nebo ukázky řemesel. Ce-

lou akci stylově ukončila unikátní módní přehlídka Made in Jablonec, která představila šperky a oděvy regionálních tvůrců.

Akce do knihovny přilákala několik tisíc lidí, kteří, věříme, odcházeli spokojeni. A my se už teď těšíme na příští rok.

Děkujeme Crystal Valley za příležitost být u toho!

Dana Petrádová

KVK4GenZ: pořady pro mladou generaci

Závod s literární zátěží Šaldovy schody, beseda s @radšiknihu, literární procházka Setmělý Čapek nebo kurz Kresby a malby. To je výčet podzimních akcí, které Krajská vědecká knihovna připravuje pro teenagery a mladé dospělé v rámci projektu KVK4GenZ: #hackni nudu. Tento projekt vyhláší Ministerstvo kultury ČR v rámci výzvy Knihovna 21. století, jeho cílem je nabídnout netradiční a nové pořady pro mladou generaci a představit jim knihovnu jako inspirativní místo.

V rámci tradičního Rozloučení s prázdninami jsme proto připravili koncem srpna 2. ročník závodu s literární zátěží **Šaldovy schody**. Recesistický závod letos přivítal Agathu Christie a její literární postavy slečnu Lemonovou a kapitána Hastingse, ale i autorku Frankensteinova Mary Shellyovou či Boženu Němcovou. Jmény slavných literátů 19. a 20. století vyběhlo venkovní knihovní schodiště více než 20 závodníků. Vítězem se stala Božena Němcová, za kterou běžela Maruška, a pokořila loňský čas Jaroslava Foglara (Vivien).

V září se také zájemci o výtvarno mohli seznámit se základními výtvarnými technikami na kurzu Kresba a malba s Ateliérem Tuba. Pod dohledem zkušených výtvarníků si vyzkoušeli kresbu tužkou, uhlem nebo pastel.

A pokud máte ve svém okolí mladého knihomola, určitě by neměl proměškat besedu s Michaelou Faktorovou alias @radšiknihu. Jedna z nejznámějších českých bookstagramerek pohovoří 20. října od 17.00 hodin o tom, co četla, co právě čte i co se chystá číst. Ale i o tom, co je cosplay a jak si užít každý správný literární festival.

Poslední akcí pro mladé čtenáře, ale i maturanty, bude večer nazvaný **Setmělý**

Čapek. Mladí herci z hereckého studia při DFXŠ pod vedením herečky Elišky Jansové opět představí pět ukázek z díla Josefa Čapka, jehož 80. výročí úmrtí

v koncentračním táboře Bergen-Belsen si letos připomínáme.

Helena Syrovátková

Zpěv jizerských lesů

Poslední srpnový pátek 29. 8. se v rámci Crystal Valley Week uskutečnila tradiční sklářská literární vycházka.

Putování zavedlo účastníky nejprve na Jizerku, kde i přes silně nepříznivé počasí byli připomenuti s místem spojení autorů a jejich díla. Rodákem z Panského domu je sklář a spisovatel Adolf Bengler, který se zasloužil mimo jiné o postavení rozhledny na Černé studnici, dřevěné vyhlídkové věže na Prosečském hřebenu, o vybudování cesty z Černé studnice k Terezínce, jež po něm byla

i pojmenována, či zřízení dětské prázdninové kolonie právě v Panském domě.

Okolí osady se stalo dějištěm řady příběhů či básní, např. Anděl v kulichu Otfrieda Preußlera, Stezka odvahy Miloše Zapletala, Kniha o Jizerských horách Miloslava Nevrlého, Podivín, který okrášlil svět aneb vzpomínání na Gustava Ginzela a Jizerka 8 / Klein Iser 8 Jana Šebelky, Zelenou stopou (Ztracená osada) Jana Suchla, Potkat jelena a Naslouchat tichu Miroslava Stuchlého, Blauer Flieder (Návrat pod zelenou střechu) Isy Engelmann, Převržená hnízda Věry Kopecké nebo Rampa v Uranových dolech a Rampa v Texlaně Petra Koška.

Z Jizerky se účastníci přesunuli do Horního Polubného, kde je čekala prohlídka kostela Narození sv. Jana Křtitele. Také Polubný je místem spjatým s několika autory. V Dolním Polubném se narodila německá autorka Uta Asher a v Horním Polubném působil kněz a spisovatel Ferdinand Schwind. Místo se objevuje i v knize Na horách Pavla Glose.

Díky vytrvalosti a nadšení účastníků se nakonec umoudřilo i počasí a na dvou posledních zastaveních vycházky v Desné, kde na účastníky čekala nejprve návštěva Riedelovy vily a posléze Riedelovy hrobky, již svítilo slunce. V Desné se narodili Anton Hans Biellau, autor vzpomínkové knihy *För hundert Juhr an Isergeborge, Erzählungen in Isergebirgsmundart* (Před sto lety v Jizerských horách, vyprávění v jizerskohorském nářečí), nářeční básník Ernst Preußler a Jiří Klaban, autor sci-fi *Tajemství zjevení srdci*. Působil zde kněz a spisovatel Martin Jan Vochoč.

Téma protřžené přehrady nalezneme v knihách A pak si budeme užívat od

Ludmily Kotkové, Hučící země od Bernarda Horsta a Pohádka o protržené přehradě od Heleny Sobkové. V nedalekém Šumburku nad Desnou žil a zemřel brusič skla Franz Josef Grundmann, autor humoristického vyprávění Im Schleiferland'l. Geschichten und Narreteien aus dem Isergebirge (V zemičce brusičů. Příhody a pošetilosti z Jizerských hor).

V Českém Šumburku se narodila Marie Markvartová, která místní kolorit před první světovou válkou ztvárnila v knize Jeřabiny. Obrázky z Horního Pojizeří. Děkujeme Crystal Valley za podporu a těšíme se na další ročník!

Marek Sekyra
Františka Dudková Párysová

Knihovna slaví, dárky dostávají naši čtenáři 25 let Stavby smíření neboli naší knihovny

U příležitosti oslav 25. výročí Stavby smíření pořádá liberecká knihovna pro veřejnost celou řadu kulturních a společenských akcí.

Oslavy jsme zahájili 19. září besedou s architektem Davidem Vávrou na téma nejzajímavější evropské a světové knihovny. David Vávra vyzdvihl i mimořádný koncept liberecké Stavby smíření. Dalším dárkem pro čtenáře byla beseda, autorské čtení a autogramiáda spisovatelky Kateřiny Tučkové, která knihovnu navštívila 29. září. Další významní hosté nás v rámci výročí ještě navštíví – bude to spisovatel Jiří Hájíček (5. 11.) a v únoru pak polský autor a novinář Mariusz Szczygieł.

Součástí podzimního programu budou i dva koncerty.

V prostorách knihovny se představí liberecká kapela Těla a v listopadu se prostor synagogy otevře koncertem Klezmer a židovské melodie nejen pro violoncello (10. 11.).

Program nabídne i výstavu Knihovna pro 21. století očima studentů architektury. Následovat bude ještě Vzpomínkový večer (18. 11. od 17.00 hodin) s tehdejší ředitelkou Věrou Vohlídalovou, architektem Radimem Kousalem a dalšími hosty, kteří stáli u vzniku Stavby smíření.

Partnerem oslav jsou Hotely Pytloun a Teplárna Liberec. Děkujeme.

Nenechte si ujít

Další zajímavou akci, kterou by si Liberečané neměli nechat ujít, bude akce pod záštitou Krajské nemocnice Liberec Čas je mozek (21. 11.). V Čítárně denního tisku bude připravena mobilní diagnostika prevence mozkové mrtvice. V rámci Dne pro mrtvici se v knihovně bude provádět screening UZ karotid, proběhne osvěta ohledně CMP – jak rozpoznat příznaky, jak správně reagovat a poskytnout akutní pomoc ad.

Helena Srovátková

AI for Edu opět u nás

Po loňském úspěchu otevíráme další ročník konference pro učitele AI for Edu, která cílí na praktické využití a význam umělé inteligence ve výuce na ZŠ a nižších gymnáziích. Konference se uskuteční v liberecké knihovně ve čtvrtek 6. listopadu od 9.00 do 13.30 hod.

V letošním ročníku se můžete těšit na spoustu novinek ve vzdělávání v AI, na praktické workshopy, metodiky a kurikula. Zaměříme se na praktické využití generativní AI, kyberbezpečnost, mediální výchovu a metodiky pro různé výukové předměty. Konference je určena pro vedení a pedagogy ZŠ a nižších gymnázií, lektory a edukátory, registrační poplatek činí 400 Kč na osobu. Již nyní je možné se přihlašovat. Veškeré informace a odkaz pro přihlášení najdou zájemci na webu liberecké knihovny. Konference se koná s finanční podporou Nadace Atrea, s. r. o., a pořádá ji liberecká knihovna ve spolupráci se společností AI dětem v rámci celostátní kampaně Dny AI.

Kateřina Šidlořová

Z regionu

Obecní knihovna v Oldřichově otevřela nové prostory

Na konci června 2025 se v Oldřichově v Hájích slavnostně otevřely nové prostory obecní knihovny. Ta se pod vedením knihovníka Josefa Bulíře v posledních letech stala skutečným centrem kulturního a komunitního života v obci. Stěhování do větších a útulnějších prostor tak přineslo nejen nové zázemí pro knihy, ale také lepší podmínky pro setkávání čtenářů všech generací. Kromě klasických výpůjček dnes knihovna nabízí také e-knihy, takže čtenáři mají k dispozici opravdu širokou škálu možností.

Knihovna jako srdce obce

Oldřichovská knihovna je známá svou pestrrou nabídkou akcí, které přitahují děti, dospívající i dospělé. Pod vedením Josefa Bulíře, držitele ocenění **Knihovník Libereckého kraje roku 2023**, se proměnila z malé vesnické knihovny v místo, kde se pravidelně schází čtenáři i sousedé. Tradiční Knihomolna nabízí posezení nad knihami, děti si oblíbily Noc s Andersem s bojovými hrami a veselými historkami, nechybí přednášky, soutěže, karetní turnaje nebo třeba lekce francouzštiny. Knihovna je dnes živým komunitním centrem, kde si každý najde to své.

Z přízemí obecního úřadu do útulného „obýváku“

Důvodem stěhování byla rekonstrukce budovy obecního úřadu, v jejímž příze-

mí knihovna dosud sídlila. Obecní úřad, pošta i knihovna proto musely hledat nové zázemí. Pro knihovnu se nakonec našlo řešení v přízemí sousední budovy, kde se z původní garáže podařilo vybudovat příjemný prostor připomínající obývací pokoj. Nové prostory nabízejí mnoho míst k sezení a také malý kuchyňský koutek s kávovarem, takže je to opravdu lákavé místo k návštěvě a trávení volného času.

Díky podpoře obce a pomoci dobrovolníků tak vzniklo prostředí, které zve nejen k půjčování knih, ale i k setkávání se sousedy.

Slavnostní otevření s hudbou a sousedským povídáním

Slavnostní otevření nové knihovny v Oldřichově proběhlo 25. června 2025. O doprovodný program se postaralo hu-

dební uskupení Subulcus a také spolek Knihomolna. Přítomné přivítal knihovník Josef Bulíř společně se starostkou Janou Šťastnou, místostarostkou Jiřinou Vávrovou a krajskou metodičkou Michaelou Staňkovou. Nechybělo občerstvení, přátelské povídání a radost z nového prostoru, který už si začínají čtenáři i návštěvníci naplno užívat.

Knihovna v Oldřichově se tak vydává do nové etapy, ve které bude dál přinášet radost, inspiraci a prostor pro setkávání celé obci.

Michaela Staňková

Hledáme knihovníka Libereckého kraje roku 2025

Regionální výbor Svazu knihovníků a informačních pracovníků Libereckého kraje vyhláší další ročník ocenění **Knihovník/Knihovnice Libereckého kraje**. Cena je udělována jednou za dva roky pracovníkům knihoven v celém kraji, a to ve dvou kategoriích – **Knihovník/Knihovnice roku** a **Celoživotní přínos knihovnictví v Libereckém kraji**. Smyslem ocenění je upozornit na mimořádné osobnosti a aktivity, které obohacují kulturní život obcí a přispívají k rozvoji knihovnických a informačních služeb. Nominace mohou zasílat jednotlivci i organizace do 30. září 2025.

Kdo byl oceněn naposledy?

V roce 2023 cenu obdrželi tři výjimeční knihovníci. **Josef Bulíř** z Obecní knihovny v Oldřichově si odnesl ocenění za přeměnu malé vesnické knihovny v živé komunitní centrum. **Jaroslava Černá** z Městské knihovny Antonína Marka Turnov byla oceněna za vybudování a rozvoj oblíbené pobočky knihovny na turnovském nádraží a za moderní přístup k práci s lidmi. **Lenka Klikarová** z Městské knihovny Semily pak získala cenu za celoživotní přínos, když více než tři desetiletí věnovala práci s čtenáři a významně se podílela na rozvoji semilské knihovny.

Nominujte svého oblíbeného knihovníka

Pokud znáte knihovníka či knihovnici, jejichž práce si zaslouží uznání, neváhejte je nominovat. Stačí sepsat krátkou nominaci a zaslat ji poštou nebo elektronicky

předsedkyni Regionálního výboru SKIP Libereckého kraje Jitce Šedinové (Městská knihovna Semily, Tyršova 49, 513 01 Semily, nebo skiplibereckykraj@gmail.com s předmětem: Knihovník roku 2025) nejpozději do 30. září 2025.

*Ocenění budou
předána 25. 11. 2025
při Setkání knihovníků
Libereckého kraje
v Krajské vědecké knihovně
v Liberci.*

Podrobnosti a další informace najdete na stránkách KVK v Liberci zde <https://www.kvkl.cz/pro-knihovny/oceneni-knihoven/knihovnik-knihovnice-libereckeho-kraje>.

Michaela Staňková

Vesnická knihovna Libereckého kraje roku 2025

Slavnostní chvíle letošní soutěže Vesnice roku Libereckého kraje se odehrály 7. srpna v Roprachticích, které se staly vítěznou obcí roku 2025. Vedle ocenění pro obce se každoročně vyhlašuje také cena pro nejlepší knihovnu – **Vesnická knihovna Libereckého kraje**, která je nedílnou součástí této prestižní soutěže.

obecního úřadu, které jsou zároveň zázemím pro mateřské centrum Klubíčko i pro nejrůznější obecní akce. Díky tomu se knihovna přirozeně stává centrem komunitního života. O její provoz se s velkým nasazením stará knihovnice Iva Kaprálková, která dokáže skloubit profesionální práci s osobním přístupem a je čtenářům k dispozici i mimo oficiální otevírací dobu. Ocenění si knihovna zasloužila za pečlivě vedený fond, vstřícnou a obětavou práci knihovnice i za prostředí, které láká malé i velké návštěvníky.

Tradice a význam ocenění

Ocenění Vesnická knihovna Libereckého kraje zařizuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, jehož zástupce je vždy členem krajské hodnotitelské komise soutěže. Cena je spojena s finanční odměnou 20 000 Kč a každoročně upozorňuje na místa, kde knihovna není jen půjčovnou knih, ale živým centrem setkávání a kultury.

Jeřmanice – knihovna v srdci obce

Titul Vesnická knihovna Libereckého kraje roku 2025 putuje do Jeřmanic na Liberecku. Místní knihovna zde funguje v moderních a světlých prostorách

Gratulujeme Místní knihovně v Jeřmanicích k tomuto krásnému ocenění a přejeme mnoho spokojených čtenářů i do dalších let!

Michaela Staňková

LIBERECKO

v české krásné literatuře XX.

Modernisté

Mar ek Seky ra

V období od 90. let 19. století do roku 1914 se vytvořilo několik literárních skupin autorů řazených k tzv. moderně a buřičům.

I v jejich dílech nalezneme zmínky o Liberecku. Jedním z nich byl **Josef Svatoopluk Machar** (29. 2. 1864, Kolín – 17. 3. 1942, Praha), velice plodný spisovatel, představitel kritického realismu. Zmínka o Liberecku v jeho díle příliš mnoho nenajdeme a není divu. Jak píše v povídce *Nová generace* ve sbírce *Hrst belletrie* (1905): „Hory mám rád jen jako dekoraci někde na kraji horizontu. A docela už mi nenapadne, abych na ně vystupoval.“ Přesto několik zmínek o našem hornatém kraji nalezneme. V románu ve verších *Magdaléna* (1894), zabývající se problematikou ženské otázky a odkazující na postavu biblické Máří Magdaleny, např. opakovaně zmiňuje hory severních Čech: „*Ještěd, Říp a Milešovka. Modrají se nějak teskně v rudém nebi... „... teď hledá Říp a Ještěd, Milešovku...“*“.

Ve sbírce *Apoštolové* (1911) v básni *Valdštejn* (Fridland) píše o uložení jeho těla v hrobce klášterníků na Kartouzích blíž Jičína, v básni *Korunovační kvas krále Friedricha z Falce* je mj. zmiňován Bohuslav z Michalovic, v jehož přídomku

nalezneme stopy starého rodu ze severních Čech, Markvarticů.

V *Satiriconu* (1928) píše pro semilského rodáka F. L. Riegera *Tři hrstky českých granátů větším dílem pro „Granáta od Jizery“*, v druhé části nazvané *Korist vídeňská* nalezneme verše „*On granát nádherný od chladné Jizery...“* a „*Zde měly volat by Šumava, Krkonoše / a všechny hory ty, jež tyčí se v Čech ploše, / tož s Milešovkou Říp a Ještěd s Blaníkem, / a zvony chrámů všech by hlaboliti měly / a vlast by měla pět, že svět by trnul celý / že není nad Něho v všemmíru velikém*“. V básni *V táboře vítězů* jej pak znovu zmiňuje jako „*zářivý jizerský granát*“.

Ve sbírce *Na okraj dnů* (1935) je několik kritických básní namířených na F. X. Šaldu: *F. X. Šalda – při sklence vína*, „*Šílenství padlo už na mne*“ a *F. X. Šalda a jeho „chráněnci“*. Sbírkou *Romance ze světa kulturních lidí* (1938) obsahuje asi nejregionálnější báseň *Loučení* z 30. 9., reagující na okupaci a vyjadřující smutek nad ztrátou pohraničí.

Zcela na okraji pak jsou zmínky v knize *Stará prosa* (1902), která zasazuje děj povídky *Dobrodružství* do jednoho českého města na Labi, a ve sbírce *Dvacet pohlednic z Kysiblu*, v níž v básni *Příteli-státníkovi* (1931): „*Oharka... zvolna k Labi plyne*“.

Antonín Sova (26. 2. 1864, Pacov – 16. 8. 1928, Pacov), další autor patřící ke skupině kolem manifestu *Česká moderna*, byl mj. prvním ředitelem Městské knihovny v Praze. V jeho díle sice nenajdeme konkrétní „liberecké“ stopy, přesto několik básní ve sbírce *Píseň o rovnosti* (1951) je bezpochyby ohlasem na události či osobní návštěvu Podkrkonoší. Báseň *Píseň stavu* z roku 1892 je reakcí na stávky tkalců, podobný námět nalezneme v básních *Na smrt jedné tkalcovce* či *Hory pod sněhem*, horské prostředí je i v básni *Cestou v horách*.

Povídka *Zápisky o marném pokusu rehabilitace zkompromitovaného lenocha ze sbírky O mlkování, lásce a zradě* (1927) je zasazena do horské vsi Olešnice, můžeme se však jen dohadovat, zda se jedná o Zlatou Olešnici. V nedalekém Vysokém nad Jizerou totiž trávil Sova prázdniny v roce 1920, na což upomíná jeho pomník z roku 1936 v Parku básníků. Vznikaly zde také jeho sbírky *Básnickovo jaro* (1921, zejména oddíl *Pokojné výšiny* evokuje pobyt na horách, ač nekonkrétně, např. v básních *Nádherný den na výšině*, *Cestou*, *Takové ticho odpočinku v hloubi lesa...*, *Kout mezi lesy*, *Nekonečné deště v horách* či *V horách*, v níž je zmíněn přímo park) a *Jasná vidění* (1922, zde např. v básni *Jarní hlas osvobozené země* zmiňuje „u stavů rachotících postavy po Bobu teskné“). V Parku básníků pobývali mj. také V. Dyk, K. V. Rais, O. Theer, R. Jesenská, A. Stašek či H. Malířová. Sova chodil údajně i do hospůdky Na Perličku neboli Na Prdku č. p. 222 v Pasekách nad Jizerou.

Absence libereckých motivů by se dala předpokládat – vzhledem k místům narození a působení – i u bratrů **Vilé-**

ma (14. 5. 1863, Jimramov – 2. 3. 1912, Diváky) a **Aloise** (14. 10. 1861, Jimramov – 24. 2. 1925, Brno) **Mrštíkových**, ne však u hlavní osobnosti České moderny, významného kritika **Františka Xavera Šaldy** (22. 12. 1867, Liberec – 4. 4. 1937, Praha). Navzdory tomu však Šalda, přestože se v Liberci v Sokolské ulici 354 narodil, zanechal na svůj rodný kraj jedinou krátkou vzpomínku, zatímco v *Knize cest* V. Mrštíka nalezneme obsáhlé texty *Jizera* (v němž popisuje cestu do Turnova) a *Na Sněžku*.

Význam **F. X. Šaldy** mu vysloužil i přes jeho dosti chladný vztah k místu narození, vyjádřený ve vzpomínce v *Kritických projevech* 13 (1925–1928, s. 238–239), nejen pamětní desku na rodném domě, ale také pojmenování divadla a gymnázia jeho jménem. Ve svém díle jednoznačně označoval jako svůj kraj Čáslavsko, kde strávil mládí, společně s Kutnou Horou. Kromě uvedené vzpomínky je ojedinělou zmínkou podkrkonošské městečko jako dějiště třetího jednání ve hře *Tažení proti smrti čili Pán, který nemohl sestárnout* (1926). Řada jeho současníků mu věnovala báseň, ve většině satirickou.

Časopis *Moderní revue pro literaturu, umění a život* vycházel mezi lety 1894–1925. K hlavním autorům patřil **Jiří Karásek ze Lvovic** (24. 1. 1871, Smíchov – 5. 3. 1951, Praha), v jehož díle nalezneme báseň **Karel Hynek Mácha** ve sbírce *Ostrov vyhnanců* (1912), zmiňující básníkův hrob.

Mezi autory *Moderní revue* patřili také dva spisovatelé, řazení i mezi takzvané buřiče, **Stanislav Kostka Neumann** (5. 6. 1875, Praha – 28. 6. 1947, Praha-Troja) a **Viktor Dyk**. U Neumanna nalezneme zmínku o Liberecku jen v knize *Zlatý oblak* („Ale těžko se dnes chudým

děvčatům vybírá, nechťejí-li se jen prodávati... jsou-li sebevědomá... nechťejí-li střídati milostná dobrodružství jako jablonecké šperky. ... Proč bychom nebyli veselí? Šperky ze zlata, platiny, briliantů a perel naparují se za skleněnými tabulemi klenotníků a na cizopasných klisnách buržoazie, tisíce rodin byly by rády, kdyby za jeden ten skvost mohly žít celý rok, a my kupujeme skleněné korále své milence a jablonecké prstýnky svému miláčkovi, aby jich ani zastaviti nemohli, my pracující. Proč bychom nebyli veselí?⁴⁾.

Viktor Dyk (31. 12. 1877, Pšovka u Mělníka – 14. 5. 1931, Lopud) mu věnoval podstatně více místa ve své tvorbě a také několik míst navštívil. Jedním z nich je Park básníků ve Vysokém nad Jizerou, v němž pobýval v letech 1917–1931 a kde

má stejně jako A. Sova a K. H. Borovský pomník. A jako A. Sova prý chodil do hospůdky Na Perličku č. p. 222 v Pasekách nad Jizerou. Nedaleko Vysokého je po něm pojmenována Dykova skála. Byl též častým návštěvníkem Návarova, v němž je pamětní deska na budově bývalého hostince U Českého lva č. p. 2 s nápisem: *Spřátelen s lesy, zde bydlil, snil a pracoval básník a politik Viktor Dyk, o prázdninách 1901–1916.* V tomto hostinci se odedávna scházeli různí představitelé regionálního kulturního a společenského života, např. Věnceslav Metelka nebo švec Matouš Štěpánek, hlavní hrdina díla A. Staška *O ševci Matoušovi a jeho přátelích*. Ten zde v r. 1848 v masce čerta pronesl řeč o svobodě.

Dyk sem jezdil vždy na léto, aby se odreagoval od poslaneckého života, a psal zde svá díla. V srpnu 1902 napsal *Navarovskou elegii*, uveřejněnou ve sbírce *Buřiči* (1903). Doslov ke knize *Huť jez a jiné prózy* (1903) napsal 24. 8. 1903 v Návarově. V povídce *Privilegium Akta působnosti „Čertova kopyta“*. *Episoda Tacitova* z této knihy se hrdina učí Čechovu báseň *Vězeň na Bezdězu*, zmiňováno je Labe (ale za Hradcem Králové a u Mělníka). Labe zmiňuje i ve stejnojmenné povídce v knize *Píseň o vrbě* (1908), i zde se zdá být v nekonkrétních popisech krajiny inspirován Návarovskem. Zde také psal *Konec Hackenschmidův* (1904), *Milou sedmi loupežníků* (1906) a několik divadelních her z místního prostředí, např. v r. 1910 komedii *Švejdy Navarovské sláva a pád*, která se hrála s loutkami vyřezanými z brambor. Konec Hackenschmidův se odehrává v Romanově pod Krkonošemi (ve skutečnosti Návarov) a setkáme se zde s řadou míst v okolí –

hrad, zámček, továrna, nádraží a železniční trať s tunelem, pramen P. Marie, hostinec Na Bahýnku, stráž pod sv. Antonínem, kaplička. Některá uvedená místa mají jména skutečná, ač třeba trochu pozměněná (Krконоše, Kamenice, Trojánky, Boskov s kostelem Matky Boží, Liberec), některá fiktivní, ač někdy mohou být inspirovány názvy v širším okolí (Staňkov, Cistá, Čimelice, Doubravice, Vlkoviny, hořecká paseka, Poušť). Město Birkenwald zřejmě bude Tanvald. Zmiňována je i Sněžka, i když jen v příměru: *Dívala se na mne jako M. Blanc na Sněžku*. Z regionálních osobností se setkáme s F. L. Riegerem.

Mezi jeho básněmi se uvádí ještě další napsaná v Návarově 1. 11. 1919. Také v knize *Vzpomínky a komentáře* (1927) zmiňuje pobyt na Návarově a dále vztah k Turnovu.

I další místa Liberecka a severních Čech nalezneme v Dykové tvorbě. V knize *Příhody* (1911) v povídce *Hranice* jede autor vlakem z Německa přes Podmoklí. Opačným směrem jede hrdina v knize *Povídky Emila Šarocho* (1935), hraniční stanice již není uvedena jménem, ale v Ústí přistupují německy mluvící cestující. Ve třetí části sbírky *Válečná tetralogie – Okno* (1921), v oddíle *Předebry* nalezneme báseň z Krkonos *Mlha na horách*, podobně ve sbírce *Devátá vlna* (1930) báseň *Bílá rekviem*. Ve sbírce *Podél cesty* (1922) nalezneme báseň *Cestou z Libštátu, Přšely květy v májový den* (za Turnovem) a *Památce Boženy Němcové*. V knize *Děs z prázdná* (1932), resp. v jediném napsaném dílu *Děd Václav Šaroch*, zmiňuje osobnost spjatou s regionem, F. L. Riegra. J. Mahen mu věnoval báseň ve sbírce *Kozí bobky z Parnasu*.

K *Moderní revui* patřil také Miloš Marten (4. 2. 1883, Brno – 23. 7. 1917, Přepere), vlastním jménem Miloš Šebesta, katolicko-symbolistický spisovatel, který je spjat s Libereckem místem úmrtí. V Přepěřích totiž zemřel během rekonvalescenčního pobytu po zranění v první světové válce a je pohřben na místním hřbitově. Z Přepěř totiž pocházela jeho žena, Anna (Aťa) Kopalová, dcera továrníka, se kterou ho seznámila Zdenka Braunerová a s níž se oženil v roce 1912. Psal hlavně kritiky a eseje např. o Karlu Hynku Máchovi *In memoriam Karla Hynka Máchy* (1910), *Akkord. Mácha–Zeyer–Březina. Essai* (1916) ad. V Dyk mu věnoval báseň ve sbírce *Satíry a sarkasmy*.

Podobně místem narození je spjat s regionem „modernista“ Petr Kles, vlastním jménem Vilém Vordren (2. 7. 1869, Frýdštejn – 2. 10. 1916, Drvar, Bosna), představitel dekadence. Narodil se v rodině lesního inženýra, základní školu vychodil v Lomnici nad Popelkou a gymnázium v Jičíně. Působil mj. jako advokát hrabat Kinských v Chlumci nad Cidlinou. Roku 1916 byl odveden do války a život ukončil sebevraždou na frontě v Bosně. Psal především o ztroskotancích, např. *Spisy veršem i prózou* (1932).

Čas byl název časopisu realistické skupiny, který založil roku 1886 Jan Herben. V něm debutoval Petr Bezruč, vlastním jménem Vladimír Vašek (15. 9. 1867, Opava – 17. 2. 1958, Olomouc), řazený též mezi tzv. buřiče, a Jan Karafiát (4. 1. 1846, Jíramov – 31. 1. 1929, Praha). Ani jeden z nich se o Liberecku nezmínil, nepočítáme-li Bezručovo čtyřverší *Lužici* ze sbírky *Paralipomena* (1938).

Nemám rád pojem regionální literatura. Rozhovor s Jiřím Kotenem

„Tahákem byl hlavně Ještěd, ale měli jsme i vydatný program historický, aby byl region přiblížen do hloubky... Účastníkům se líbilo, že se ocitli v srdci historického super státu Albrechta z Valdštejna, protože to je figura, o kterou zavádil každý, kdo trochu zná dějiny Evropy,“ říká o mezinárodním setkání bohemistů, které v létě v Liberci proběhlo, jeho spoluorganizátor, literární vědec a básník Jiří Koten.

Technická univerzita v Liberci hostila v červenci Bohemistický seminář. Můžeš ho trochu představit? A jak se taková akce dostala do Liberce?

Český stát nepečuje o kulturu pokaždé vzorně, ale Bohemistický seminář je podle mě užitečná akce kulturního „exportu“.

*Každý rok se do
některého z českých
univerzitních měst
sjedou bohemisté
ze všech možných
končin světa.*

Nejčastěji jde o akademiky ze zahraničních univerzit – proto je seminář v létě, ve většině zemí jsou prázdniny – a o překladatele české literatury. Občas se objeví nakladatel nebo prostý nadšenec, který například zvažuje bohemistický doktorát. Ministerstvo kultury akci podporuje, za přidělený rozpočet se pozvou čeští bohemisté, kteří prezentují stav tu-

zemské jazykovědy a literární vědy, překladatelé, spisovatelé. Je tady úsilí, aby byl program pestrý a zábavný. Hlavním pořadatelem je Moravská zemská knihovna a uděluje se i stipendium pro talentované překladatele. Nejvíce účastníků bývá z Polska, ale v převaze Evropanů se občas objeví i Číňan nebo Japonec, letos zase například dívka z Egypta, mladík z USA.

Jakou roli v celé věci sehráváš ty? Tvoje hlavní působiště je jiná severočeská škola – Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

Seminář má vždy garanta z hostitelské univerzity. Ten skládá odborný program, oslovuje přednášející, kooperuje s Tomášem Kubíčkem z Moravské zemské knihovny, který má nad celou akcí záštitu. V čase před covidem jsem chystal seminář v Ústí, takže profesor Kubíček, který ví, že jsem i v Liberci, vsadil na osvědčenou spolupráci. Myslím, že se vše povedlo i letos. Jinak já jsem Jablonečák, takže k TUL mám blíže geograficky, pomalu se sem přesouvám. Ale ústecká fakulta se neopouští úplně snad-

no. Pracoviště jsem budoval, mnoho let vedl katedru, máme tam třeba doktorské studium, které v Liberci není.

Obohacuje tě práce na bohemistickém semináři i coby literárního vědce?

Pro mě je samozřejmě přínosný ten společenský rozměr akce, potkám známé, udělám si nové známosti, dostávám pozvánky na zahraniční univerzity. Tohle je na tom prima a přínos. A neplatí to jen v té osobní rovině. Myslím, že ze

semináře může leccos vytěžit i liberecká fakulta a naše katedra.

Kromě procházek po Liberci se zahraniční bohemisté vydali i na Ještěd nebo do Hejnic. Otázka banální, ale důležitá – jak se jim u nás líbilo?

Okruh účastníků je celkem stabilní, oni se už vlastně neteší jen na každoroční akci, ale i na sebe navzájem, až se zase v létě společně sejdou, až budou mluvit česky. Je prima, když pozorujete, jak

Ital s Finkou v autobuse rozprávějí česky. Čechy už většina zná dobře, ale například po Liberci byla poptávka. Podle profesora Kubička byl Liberec v programu doslova na objednávku samotných účastníků. Tahákem byl hlavně Ještěd,

ale měli jsme i vydatný program historický, aby byl region přiblížen do hloubky. Mluvílo se o traumatické historii po Mnichovu, o odsunu, samozřejmě leccos z toho dobře známo není, i když se zabýváte ve své domovině českou kulturou a historií. Účastníkům se také líbilo, že se ocitli v srdci historického superstátu Albrechta z Valdštejna, protože to je figura, o kterou zavádil každý, kdo trochu zná dějiny Evropy.

A jak z podobných akcí může benefitovat tuzemská literatura?

Myslím, že doopravdy může. Řada účastníků překládá, takže na semináři mohou pochytit informace o nějakém titulu, který je zaujme. V rámci semináře se taky předává Cena Susanny Roth, respektive laureáti se semináře většinou účastní, mají jej zdarma v rámci ocenění. Pro ně je Bohemistický seminář iniciální událostí, mladé bohemisty se snažíme utvrdit v tom, že česká literatura

a kultura pro ně mohou být životní cestou. V nějakém druhém plánu je Bohemistický seminář doopravdy komunitní akce, takže se stává, že přednášející čeští bohemisté dostávají pozvánky na zahraniční univerzity, kde pak třeba v rámci Erasmu přednášejí nejen o živé literatuře, ale třeba i o její historii.

Už jsme se dotkli toho, že jsi profesí literární teoretik. Oblast tvých zájmů je široká, od zájmu o kategorie literárního vyprávění přes brakovou literaturu po dějiny českého písemnictví po roce 1989.

Já jsem také mnoho let pracoval pro teoretické oddělení Ústavu pro českou literaturu Akademie věd. Odborná práce v ústavu mi hodně dala, člověk je z Prahy blíže světu, to z regionální univerzity moc nejde, protože je potřeba, aby univerzita plnila svou základní misi. Kultivovala region, připravovala učitele... Takže teorie byla takové moje východisko, zajímají mě hlavně promluvkové typy, románové vyprávění – o tom je třeba kniha *Jak se fikce dělá slovy* –, komentáře ve výpravném textu – o tom jsem taky napsal knihu –, řeč, popis. Tahle výbava je pak užitečná, když člověk vykládá jakoukoliv literaturu.

*Literatura je můj
život, vášně, podědil jsem
to po tatínkovi.*

A míním, že člověk potřebuje odborně předsedávat, nebavilo by mě dělat celý život jedno téma. Teď chci psát o krvavých románech přelomu 19. a 20. století,

ale lákají mě i dějiny současné literatury, kterou se snažím sledovat.

Sleduješ i regionální literární scénu svého rodného kraje? A do jaké míry má vlastně při reflexi literatury smysl používat kategorii regionálnosti?

Ponor do regionu mám, ale nijak extra hluboký, všechno člověk přechít nestačí... K té regionálnosti: Nemám ten pojem rád, protože jestli světová literatura funguje jako nějaký vrchol coby literatura, která významem přesáhla národní kulturu, pak pojem regionální literatura nutně trochu zavání provinčností. Podsouvá, že se tak označují autoři, kteří nedosáhli významu třeba na celostátní úrovni. Přitom každý je přece regionální autor, Liberečák, Pražáček, Brňák... Ale mám vždycky radost, když autor z Liberecka nebo Jablonecka uspěje, jak by ne. Žiju v kraji rád.

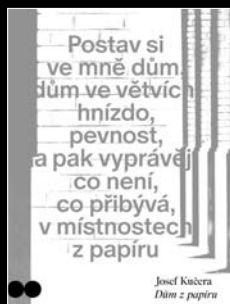
Sám jsi zároveň básník. Na dlouho ses autorsky odmlčel, ale letos by ti měla vyjít nová sbírka poezie. Jaká bude?

Psal jsem básně v lyrickém věku, poslední sbírka *Aby dům* vyšla, když mi bylo dvacet šest, přesně před dvaceti lety. Poezie je sebevyjádření, s tím většinou nepřestanete, ale roky jsem neměl materiál na sbírku. Před cca dvěma lety jsem ale začal psát intenzivněji, měl jsem zdravotní patálii, umřel mi táta, trochu jsem ty zážitky vynášel do básní, které jsem občas dal na sociální síť. Všímavá Olga Stehlíková, která v nakladatelství Odeon vede Edici poezie, mi nabídla vydání. Řekl jsem si, proč ne, vydat básně po dvaceti letech je fajn. Nikdo vás nemůže obvinít z grafomanie. Sbírká se v návaznosti na to vynášení zkušenosti bude jmenovat *Směsné strofy*.

Jeden dům nestačí

Josef Kučera: Dům z papíru (Host, 2025)

Vstup! Šátkem vonícím po nejbližším či klidně po kyselých jablkách okradu tě na chvíli o jeden druh vidění. Několikrát

tebou zatočím doleva, párkrát doprava, pak mohér sundám, abych ti jemně vdechl pohled druhý. Vysadím tě v důvěrně známém domě, ale přesto něčím jiném, v prostoru, k němuž si náklonnost teprve vypěstuješ. Anebo on k tobě? Protože kdo se dívá? Ty na něj? On na tebe? Stále se potýkáš s tímtež domem. Ovšem tu má velikost garsoniery, tam nabobtná do několika pater. Tvůj průvodce básník jeho zdi zakrucuje, zvolává bondovské „jeden svět nestačí“. Ne, jeden dům nestačí! Ale nepleť si ho s domovem. Ale především si o ten nejskrytější kout opřít prázdný rám, do něj napni plátno a namaluj si, na co máš zrovna chuť. Bude to „jako vjíždění do tmy, vrážení světla do mraků.“

Zkrácená verze vyšla v Salonu Práva.

Alžírské arabesky: mozaika příběhů, mýtů a pozorování

Štěpán Kučera: Alžírské arabesky. Ve stínu taroutu (Druhé město, 2023)

Knihy s cestovatelským podtextem dnes vycházejí jako na běžícím páse a je těžké být v rámci tohoto žánru originální. O to víc mě překvapilo, s jakou lehkostí se čtou *Alžírské arabesky* Štěpána Kučery. Autor tu nevystupuje jako dobrodruh ani glosátor cizí kultury, ale spíš jako vnímavý pozorovatel, který se dokáže naladit na rytmus prostředí a s jemností zachytit atmosféru.

Text je komponován do krátkých kapitol, které se dají otevřít kdekoli – v tramvaji, během pauzy u kávy, na lavičce v parku. Každá přináší drobný, ale výrazný vhled: od hospodských rozhovorů přes setkání s alžírskou mytologií a místními pověrami až po úvahy o postavení žen či osudu zvířat. Některé kapitoly odlehčí nenápadný humor, jiné čtenáře vtáhnou

do melancholických, až existenciálních témat. Výrazným motivem, který se opakovaně vrací, je hledání hranice mezi realitou a mýtem. Autor se nevyhýbá ani smutku nad degradací přírody a zvířat či

pocitům nepatřičnosti cizince v zemi natolik odlišné od jeho domoviny. Přitom se mu daří udržet tón, který není těžkopádný – i dopis synovi psaný z tohoto konce světa působí laskavě a hravě, přestože v něm rezonuje skrytý stesk.

Síla Alžírských arabesek tkví v jejich mnohovrstevnatosti: je to kniha, která umí pobavit, přimět k zamyšlení i otevřít otázky, na které autor sám nemá odpověď. A to je nakonec možná to nejcennější – nabídnout nám prostor k vlastním úvahám o světě, který (ač vzdálený) v mnohém zrcadlí ten náš. Proto bych ji doporučila nejen čtenářům cestopisů, ale i těm, kteří se cestopisům obvykle vyhýbají.

SVĚTonázory

Martin Trdla

Kdyby dnes byl splněný sen

Anna Brikciusová: Před vzlétnutím (Nakladatelství Bor, 2025)

Anotace cejchuje na sedmou básnickou sbírku Anny Brikciusové znaky jako úspornost, stručnost či sevřenost. Přisypat se ale hodí i další trojici emblémů – soustružení detailu z celku, dar zastavit

prchavé a usebrání. Autorka lapá vnější i vnitřní úkazy těsně před jejich vzlétnutím, a dokud je neobrobí, ty s roztažením křídel musí posečkat. Důvěrně známé stává se pro ni nezvyklým, ticho jen koncem vřavy, povahu a náladu mohou projevit mlha i láhev. Spatřené se vždy něčím nadýmá, a ačkoliv se uměřeně i hejskovsky převléká z jedné situace do druhé, verš umí ulovit jeho kvintesenci a navždy ji zakonzervovat. Nikdo se neschová! Velkého se pak už není třeba bát, ale malé rázem může způsobit strach. To, co vidíme, tím jsme, a tudíž „zítra není dnes / bylo by včera / kdyby dnes byl splněný sen.“

Zkrácená verze vyšla v Salonu Práva.

Miloslav Jágr – ilustrátor, který miloval Jablonec

Miloslav Jágr patří k nejvýznamnějším českým ilustrátorům; svým dílem ovlivnil několik generací dětských i dospělých čtenářů. Jeho jméno se pojí s více než sto čtyřiceti knihami. Práce ho zavedla do mnoha měst, ale přesto jedno místo sehrálo v jeho životě mimořádnou roli – Jablonec nad Nisou, město, které považoval za svůj druhý domov.

Narodil se 8. června 1927 v domě pana Háby v Podmoklicích, které se staly roku 1938 součástí města Semily. Podle svých vlastních slov neměl rodný dům, ale rodnou řeku. Byl jedináčkem, otec František byl topičem, maminka

Ludmila pracovala v textilce. Děda byl léčitel a bylinkář a s babičkou prováděli spiritistické seance. Středoškolská studia absolvoval na sklářské škole v Železném Brodě, kde byli jeho profesory Miloš Janků a Jaroslav Brychta. Maturitu mohl složit až po válce. Po celou dobu okupace dojížděl jeho otec za prací do Jablonce nad Nisou, kam se nakonec celá rodina v roce 1945 přestěhovala.

V roce 1947 byl přijat na studia na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze do Ateliéru užité grafiky profesora Josefa Nováka. Absolvoval loutkovým filmem *Víncek sklář*, oponentem mu byl Jiří Trnka. Na stejné škole se v roce 1960 stal pedagogem, když si ho do svého Ateliéru kresleného filmu vybral za asistenta profesor Adolf Hoffmeister, kterého si Jágr nesmírně vážil a později se těžce smiřoval s jeho nuceným odchodem ze školy v roce 1970. Jágr vedl Ateliér filmové a televizní grafiky a k jeho žákům patřili například Petr Sís, Pavel Koutský či Matěj Forman. Americký režisér Gene Deitch si ho zvolil jako výtvarníka pro film *Hloupá žába*, za který dostali roku 1972 v USA Červenou stuhu za nejlepší animovaný film roku.

Krátce se do Jablonce vrátil po studiích, ale práci zde nenašel. Podle jeho slov v té době „bižuterie tloukla o dno, snaha o těžší průmysl ničila stroje na řetízky a mačkárný na korále“. A tak jezdil pro práci do Prahy a už tam zůstal. Poválečný Jablonec si však pamatoval ještě jako „Malou Paříž“, kdy městem křížem krážem jezdily tramvaje, tak jak to známe z dobových fotografií, a s lítostí později sledoval, jak se město mění k horšímu.

V Praze se mu podařilo získat krásný atypický byt s oknem směrem k Týnskému chrámu, vlastní kaplí, terasou a ateliérem v domě v Celetné ulici čp. 3, kde kdysi, v letech 1892 až 1907, bydlel se svými rodiči budoucí spisovatel Franz Kafka. V hlavním městě se Jágr už naplno věnoval knižní ilustraci.

Debutoval v roce 1957 ilustracemi pro časopis *Mateřídouška*, s nímž pak spolupracoval tři desetiletí. S knižními ilustracemi pro děti začal ve Státním nakladatelství dětské literatury roku 1959 knížkou Marie Kubátové *Pohádky pro rozscáplíky*. Ilustroval mimo jiné knihy Jana Drdy, Bohumila Říhy, Eduarda Petišky nebo pohádky bratří Grimmů, poprvé pro české vydání opatřil svými kresbami knihu *Malá čarodějnice* Otfrieda Preusslera, známou později především díky Večerníčku Zdeňka Smetany. Čtrnáct knih sám ilustroval i napsal.

Za své dílo získal řadu ocenění u nás i v zahraničí.

Spolupracoval s řadou významných českých i zahraničních nakladatelství a vytvo-

řil nezeměnitelný styl, který se vyznačoval jemnou poetikou, hravými detaily a citem pro dětské vnímání.

*Jeho kresby zachycují
hlubokou náladu a emoce
příběhu. Typická je
pro něj práce s barvami
a promyšlená kompozice.
Vše doplňuje jemný
humor, který oslovuje
děti i dospělé.*

Nevyhýbal se žádné grafické práci, dělal knižní obálky, plakáty i typografii divadelních programů. Podílel se na výtvarné podobě *Jizerské Kóty 0428*, kulturní a společenské revue severovýchodních Čech, která vycházela v Jablonci v letech 1995 až 1997.

Navzdory pražskému působišti si svůj vztah k Jablonci uchoval. Vracel se sem pravidelně, trávil zde čas u mšenské přehrady, kde měl byt, nebo navštěvoval rodiče. S oblibou kreslil pro svou vnučku Terezku, která s ním trávila prázdniny. Město pro něj přestalo být jen místem pobytu – stalo se krajinou vzpomínek a inspirace. Stalo se městem, kde poznal přátele, kolegy i kulturní prostředí, které ho inspirovalo.

Poprvé Miloslav Jágr samostatně vystavoval v roce 1961 v muzeu v Semilech. Své sedmdesátiny chtěl oslavit další autorskou výstavou v zimě 1997 právě zde. Už to ale nestihl. Zemřel 27. srpna 1997.

Jiří Koten: Směsné strofy

ukázky ze stejnojmenné chystané sbírky básní

Jiří Koten přednášející na letošním Bohemistickém semináři

V ZRCADLE U HOLIČE

pod něž odkládám brýle,
aby šlo upravovat vlasy kolem uší,
zřetelně jsem přímo proti sobě
zahlédl hlavu
zemřelého táty.
Dýško jsem ponechal vyšší
než obvykle.

JEN PROTO?

Nehromadím knihy jen proto,
abych odsunul konec?
Četbu mám nejmín
na dvě stě let.
Otec dělal totéž, a přesto zemřel.
Nebo čte slastně dál –
vnoren do mého oka?

ABY DŮM

Od chvíle, co rodiče prodali dům
po pradědečkovi,
chodívám do něj tajně ve snu.
Skoro každou noc se
v něm skrytě pohybuji...
Včera jsem nečekaně stanul
před brankou
a nepochopitelné bylo, že jsem nevešel,
ačkoliv klíč nosím
pořád v sobě.

PRO JISTOTU

Když jsem chodíval navštěvovat babičku,
které bylo téměř sto let,
už z předsínky jsem na ni hlasitě volával.
Ulevilo se mi, když se z pokoje ozvala.
Mohl jsem vejít bez obav,
že ji najdu zemřelou.
Dnes se mi znenadání do cesty postavil její dům.
Napadlo mě, že bych měl podobně
volat sám na sebe.
Pro jistotu, že jsem...

DÁVNO VÍME

Kdysi jsme mysleli,
jak se jeden druhému podobáme.
Dávno víme, že to tak není,
i když třeba jen bloudíme
po nočních chodbách.
Ona z Kutných Hor
vykračuje opatrně,
jako našlapují jenom lidé
z poddolovaných měst.
Já z Jablonce sunu se při zdi.
U přehradních hrází
naučil jsem se přidržovat.

V LEDNU, O POLEDNI

Zase a znovu posloucháš, jak
v tramvaji lidé hlasitě povídají
o sobě, co a jak bude se světem,
co oni si myslí.
A tak jsi rád, že jedeš nepozorován,
nikým nedotazován,
s odhodláním nestanout proti tak jasně
vyjadřovaným postojům.
Po cestě od zastávky domů
za slunečného počasí,
že bys psa ven pobízet nemusel,
hloubám, jak protivní musíme být
nehlučným stínům,
jsme-li sami jejich stínem.

SVĚT krásné literatury

Josef Kučera: Dům z papíru

ukázky ze stejnojmenné sbírky básní

DŮM Z PAPÍRU

I

Postav si ve mně dům,
dům ve větvích, hnízdo, pevnost,
a pak vyprávěj, co není,
co přibývá, v místnostech z papíru,
štetcem kreslená slova, slova,
co hoří, když jim řekneš.

II

Boty si zuj, oblékni si bílé kimono s modrým páskem,
uvaž levou stranou přes pravou, nikdy naopak,
nalij si čaj a vejdi.

III

Vím, že jsi přišel krást,
přišel jsi psát ohněm po mých listech,
ale já tě chci učit jemnému umění tahů štetcem
po bílém papíru, rád písma.

Naučím tě třít tuš o kámen,
naučím tě, jak z kůry vyrobit masku,
abys mohl odložit vše, co skrýváš.

IV

Nelekni se, až tě obroste mech,
až ti z prstu vyraší zelená snítka listu,
nakreslíš trávovým písmem znak hory a deště,
napíšeš *dešť*, do řeky vejdeš kamením a pěnou,
na zahradě zasadíš růžové pivoň.

Jeřábi si na břehu v lískách
složí křídla do oblačné terasy.

DŮM NA PŘEDMĚSTÍ

„Život je vzpomenout si na tesklivé probuzení...“
Sandro Penna

Kdo bude žít v tomto domě, bude šťastný.

Slunné pokoje s výhledem na řeku,
zdi poskládané z knih.

Ve tmě uslyšíš hlasy tenké jako papír,

jiskřící báseň z ulic Říma, načrtnutou lehce
na okraj novin,

nebo báseň z lesní samoty ze sušených květů od jezera,
plnou křehkého rozjímání.

Černý čaj připraven v příjemné teplotě a chuti.

Kdo bude žít v tomto domě,

bude mít zvláštní radost žít.

Jaromír Horáček a renesance žánru poudačky

3. října letošního roku uplyne 125 let od chvíle, kdy se v Jilemnici narodil Jaromír Horáček (1900–1976), učitel, spisovatel, jilemnický kronikář a regionální historik. Sbíral historky lidí z okolí, které autorsky dotvářel a publikoval v nářečních knihách *Kerkonošský muderlanti* (1958) a *Nic kalýho zpod Žalýho* (1963). V roce 1966 připravil výběr nejlepších textů z těchto knížek, jež vyšly pod názvem *Muderlanti zpod Žalýho*. Výsledkem jeho bádání v oblasti místní historie je kniha *Jilemnicko: světová válka – převrat* (1938), vydaná k 20. výročí vzniku Československa. Z pozůstalosti autora vyšel soubor pověstí západních Krkonoš *Hadí štěstí* (1999), o jehož vydání se zasloužil jeho syn Jaromír

Horáček ml. Několik jubilantových prací se už vydání nedočkal. Stěžejní základ jeho tvorby však tvoří historky v nářečí, motivované autorským záměrem přiblížit čtenáři život v Podkrkonoší.

Jaromír Horáček byl jeden z prvních autorů u nás, kteří usilovali o zachování bohaté tradice podkrkonošského lidového vyprávěctví. Na začátku těchto snah stála osobnost v souvislosti s tímto fenoménem dodnes nedoceněná, a to J. Š. Kubín (1864–1965). Ten sbíral krkonošská a podkrkonošská vyprávění už v devadesátých letech 19. století, ale tiskem vyšla až v roce 1922. U tohoto vydání a edice následující se musíme na chvíli zastavit, protože právě v souvislosti s Kubínem se poprvé začal řešit způsob zápisu těchto vyprávění. Kubín totiž zprvu postupoval podle přísných vědeckých zásad, kdy bylo třeba vystihnout všechny zvukové nuance nářečního projevu, pro nějž spisovná čeština nemá příslušné znaky, a proto se v záznamu nahrazovaly různými znaménky přidávanými k těm dosavadním. Tak vypadala akademická edice z roku 1922, určená odborníkům. Lidové historky se však brzy začaly dostávat na veřejnost v různých přijatelnějších podobách, například díky jevištním inscenacím v tzv. Děčku E. F. Buriana, loutkovému filmu, Kubínovým pohádkám, kde byly převyprávěny, atd. A tak se do věci vložil Vladislav Vančura, velký obdivovatel lidového vyprávěctví, jenž Kubínovi navrhl, aby upravil fonetický zápis původních příběhů na pouhý přepis, který si měl vystačit se spisovnou grafikou, a nepůsobil tudíž rušivě. Tak v roce 1941 vyšly Kubínovy *Lidové povídky z Podkrkonoší*, jejichž edice se stala v tomto ohledu zakladatelským titulem, po němž následovaly všechny další tohoto typu, určené

*Jaromír Horáček – Muderlanti
zpod Žalýho (1966)*

široké veřejnosti. V lidových vyprávěních se tedy odráží krkonošská a podkrkonošská mluva v hláskoslovných i tvarových prvcích, zachovává se samozřejmě slovní zásoba, ale chybí ohled na zvukovou stránku. Pro jistotu zdůrazněme, že tento přístup se netýkal odborných edic, ty nadále používaly svůj způsob transkripce.

Brzy po válce, v roce 1948, vyšlo druhé vydání Kubínovy válečné edice, roku 1950 pak jeho krkonošská antologie *Lidové báje* atd. Ale vraťme se k Horáčkovi, pro nějž nastal zlom v roce 1958, kdy mu vyšla první kniha *Krkonošský muderlanti*. Tento rok byl zlomový i v kontextu historie vydávání krkonošských lidových

vyprávění tiskem, protože v něm byla vydána také kniha Amálie Kutinové a Marie Kubátové *Krakonošův rok*. Obě knížky vydala krajská nakladatelství, tu Horáckovu Krajské nakladatelství v Liberci, zatímco *Krakonošův rok* Krajský dům osvěty v Hradci Králové. Oba tituly mnohé spojovalo, ale také rozdělovalo. Tou hlavní a podstatnou spojnicí byl krkonošský folklor, z něhož oba vycházely, zásadním rozdílem byl způsob, jakým s odkazem krkonošské lidové slovesnosti naložily.

Kniha matky a dcery, pořadatelek *Krakonošova roku*, přinášela výsledek jejich sběratelské činnosti, kdy doslova chodily od chalupy k chalupě, poslouchaly a zapisovaly a doma pak sebrany materiál postupně třídily. Jejich titul tedy obsahuje čistě lidovou slovesnost všemožného původu, ale bez dodatečných autorských zásahů tvůrkyň knihy. Stejným způsobem vznikla i jejich následující knížka *Krakonošovský špalíček* (1964).

Horáčkovi *Krkonošský muderlanti* jsou vytvoření jinak. Prameny, z nichž čerpal, jsou lidové, ale jedná se o dílčí motivy, které zaslechl v terénu, konečná podoba textů je už výsledkem jeho autorského vkladu. Knižnímu vydání předcházela zajímavý proces. Horáčkovi povídky se po celé dva roky objevovaly ve vesnických novinách jilemnického okresu Nová horská ves, vydávaných zdejší ONV. Texty vzbudily nečekaný ohlas, který byl doslova hmatatelný, neboť jejich zásluhou se více než zdvojnásobil náklad novin. A až poté se ozvalo liberecké nakladatelství, jež Horáčkovi nabídlo knižní vydání jeho vyprávěnek. V souvislosti s tím se prokázala výhoda regionálního nakladatelství, které dokázalo knížku dostat do všech koutů příslušného regionu.

Upozorňujeme na to hlavně z toho důvodu, že už dva roky předtím, roku 1956, byla vydána na podobném principu vytvořená kniha Marie Kubátové *Daremný poudáčky*, ale protože vyšla v celostátním nakladatelství Mladá fronta, nevyvolala v regionu zdaleka takový ohlas, jakého se dostalo knížce Horáčkově. Přitom byla rozhodně lépe připravená edičně, ale co to bylo platné.

*Tituly M. Kubátové
a J. Horáčka stály na
začátku bohaté linie knih
čerpajících z odkazu
krkonošské lidové
slovesnosti a jsou jejími
svěbytnými ohlasy.*

Zajímavé je, že stěžejní práce Horáckových vrstevníků Jana Buchara a Prokopa Háška vyšly tiskem až po osmdesátinách jejich autorů. Byla to Bucharova knížečka *Co se kdy u nás šustlo* (1975) a Háskovy *Floriánovy úsměvy* (1982). Jako dalšího připomeňme Jaroslava Křapku s jeho tituly *Prauda praudoucí* (2002) a *Poudání vo poudání* (2007) nebo Františka Karla Pacholíka, jehož čtyři knížky vyšly teprve nedávno. Byly to *Poudáčky a vbačky* (2011), *Drobečky z pobejtek* (2015), *Všelijaký poudání* (2019) a *Prášenky a přitrefuňky* (2023). Možná někomu chybí Klára Hoffmanová, autorka nářečních knížek *Krakonošoviny* (1995) a *Vrdlouhání aneb Prauda vo zázračným uzdravování* (1997), ale její vyprávění mají ve

srovnání s těmi zde uvedenými jiný charakter. A autorčin nejnovější titul *Malej princ* (2023) je už zcela svůj.

Ve výše uvedených knihách se dočkal svého vzkříšení žánr poudačky, který je blízký typu pověsti zvané memorát, což je vzpomínkové vyprávění, do nějž mohou být vloženy i nadpřirozené prvky. Často bývají humorného charakteru, větší či menší složka reálného bývá doplňována složkou fantazijní a vypráví se v dialektu. Vyskytovaly se jen v Krkonoších, Podkrkonoší a také v cípku Kladska proti Náchodu a Hronovu, zvaném Český koutek. Je třeba zdůraznit, že dialekt je mnohdy pouze stylizovaný a míra stylizace je autorsky odlišná.

V soupisu Horáčkovy bibliografie v úvodu tohoto článku píšeme, že po prvních dvou titulech vydal výbor z nich, nazvaný *Muderlanti zpod Žalýho*. A protože výbor uspořádal sám, a měl by tedy představovat to nejlepší z jeho tvorby, zastavme se v závěru krátce právě u něj.

*Vyprávění jsou podána
jako autentické příběhy
podkrkonošských horalů,
žijících v uplynulých
letech v chudých horských
vesnicích.*

Postavy jsou vybrány tak, aby co nejlépe reprezentovaly spektrum vesnického obyvatelstva. Jsou to muzikanti, kantoři a jejich žáci, řemeslníci, chalupníci i sedláci, příslušník hasičského sboru, myslivec, hostinský a další. Tematika

vyprávěnek je velmi pestrá, avšak není to jen životaběh, ale i práce, zvyky a tradice, láska nebo zábava, ochotníci se, zpívá v pěveckém sboru, muzicíruje, maluje, chovají se včely, avšak hlavně se mudruje.

*Většinu příběhů
nechybí humor, jsou
moudré a zvláštním
způsobem lidské.*

A protože výběr postav je pestrý, autor se snaží odlišovat je charakterově tak, aby způsob jejich myšlení i vyjadřování odpovídal sociální vrstvě, do níž přísluší.

Jaromír Horáček do svého výboru z nějakého důvodu nezařadil vyprávěnký, v nichž líčil podkrkonošskou krajinu, kde žil. Ale protože krajina se v jeho příbězích imanentně odráží téměř neustále, ocitujme si pro představu o Horáčkově stylu přiblížení prostředí z poudačky *Pěkný pozdravení ze souboru Nic kalýho zpod Žalýho*, kde čtenáře seznamuje se svým rodným krajem.

„Vítám vás do našeho podhůří pod Žalým a Kokerháčem neboli Kotlem. Kokerhác mu říkaj víc tam vod Vysokýho; snad proto, že dlouho z jara kokerhá eště jako bílej kohout daleko do sjeta a viděj ho až vod Přelouče a vod Prahy, dyž je nebe pěkně vypoklízený. Kotel ho zas spíš menujou u nás vod Jilemice, poněvác v Kotelskejch roklích má Krakonoš svou kuchyň a mý mu do ní zrouna zeulujeme a vidíme, jak tam bere večír míru na knelliky. [...] Sněžku bysme taky viděli, dyby nám starej usellik Žalej nebránil.“

Helena Čubová, Jiří Princ

Programové rýpání v otevřených ranách. Poddolování se nabízenou skutečností. Ztékání hradeb opravdovosti. Šibalství, taškařice, jízlivost, ale i nutnost a nevyhnutelnost. I to je poezie. Anebo ne?

Čím je však pro další dva Světloňoše, v pořadí již třinácté? Odpověď ve světě, kde chybí správně položené otázky nevím, a ani ji nežádám. Nepotřebuji ji, protože se mi, tu histriously a jindy cudně, vyjevuje z jejich básní. Stejně tak jako se to může dít vám, ačkoliv když je něco pro jednoho psem, druhý může vidět kočku.

Kódy k reakci v tomto čísle předkládá dvojice, u níž mám za to, že nemusíme pochybovat, zda nad jimi nabízenými texty vykonává poezie péči stálou, střídavou nebo před tím podstoupila interrupci. Za A je z poloviny správně, za B z té druhé. Nejde zkrátka o žádné nováčky, co jim mléko z veršů špiní brady. Ačkoliv jejich stránku „psací“ spíše překrývá zanášenost především v umění vizuálním.

Presto Helena Čubová a Jiří Princ poezii v nějakém smyslu a k něčemu potřebují. Ona aktuálně bytost pražská, ale Liberem „ocechovaná“, on rodák zdejší. Oba blíže či dále před prahem věku středního. Duo, co nám dnes slovy na cestu svítí.

Básně Heleny Čubové se nebojím označit za intimní. Ovšem je-li něco osobní a důvěrné, chtít nechtít se musí utkávat s vnějším a veřejným. Lyrický subjekt „zápasí“ tlumeně i hlasitě, s hledím staženým i nasazeným. Nestačí mu tuctové a repetitivní a především vyprázdňené, o to však vehementněji rozličnými hejblátky,

cinkrlátky a růžovými tvářičkami vyfintěné. Teprve pokud do těch lící udeří pěstí, spatří leprosarium s ubožáky a může i nemusí přisouvat se soucit.

„Vypsat se nemohu / z toho co nesu“, stojí v jednom z textů a o kus dál jako kdyby stál kontrapunkt: „S ranami od bodláci krvácím si to větrem“. Protože kolik toho jsme schopni unést, aniž bychom se zlomili v pase? Víc, než si myslíme, že dokážeme. A poezie je tu též od toho, aby se nikdy před nikým neohnula. A básně Heleny Čubové stojí rovně, na stráž před všemi „debilizátory“ světa. Za ruku chytám a k vám přivádím strážců trojici.

Texty Jiřího Prince se také nevyhýbají intimnějším polohám. Ke kvintescenci se ale básnický hlas přibližuje více neotesaně. Provádí to ovšem zcela upřímně, bezelstně a především uvěřitelně. Nepomáhá si poetickým slovníkem prožraným moly, spíš vtípem, snad šibalstvím. Někdy se daří, jindy méně – stejně jako v životě.

Prestože by si některé verše zasloužily položit na kotouč brusky a dohladit (a občas bych se je naopak nebál více poezií zdrsnit), tak radši stokrát syrové a neohrabané než již zmíněná hejblátka na velkém nic. Já od Jiřího Prince беру čtyřikrát něco.

Sbohem a šáteček! Kdo mi ho podá?
trdla.martin@gmail.com

Helena Čubová

Neštěstí nechodí nikam
sedí doma za ústředním
topením a nahřívá si uši
téměř osleplé hrůzou nad
tím jak je svoláváme k Čínu

Jsou ticho ani nedutají
na co si asi hrají kostřičky?
Na válku tu svou svatou mezi dvěma světy na dálku
cinkilinky cinkilinky zahrajem si na masové vrahy
bezposkvrnky
bezkrvinky
je ticho v šeroslepu
slyšíš už jen jak tepu
adagio

Zase mě spolkla tramvaj
cinká si to neúprosně kupředu
Čtu si Requiem od Rilkeho a Tebe
nebesa barvy inkoustu kápla mi do zřítelnic
nezřetelně vykreslujíc hvězdy

Světla teď bude víc...

V tramvaji sedí dva úplně stejní muži
a dáma v lakovaných střevíčkách
Ohně cos zapálil stále hoří a to je dobře
je mi teplo a voním po nich životem...

Jiří Princ

Sedím na zahradě
okolo les, pískot ptáků
Romantik by se po...

Nemůžu spát
Napadají mne nesmysly
které mají smysl
Napadají mne nesmysly
které nejenže mají smysl
ale možná to ani nesmysly nejsou

ŽIVOT

Nemáš kamarády
Máš kamarády co ti dohodila mamka
Máš kamarády na život a na smrt
Máš opravdové kamarády
jednoho dva
Nemáš čas, ani oni
Vracíte se k sobě,
Už ne všichni
A ti co zbyli
nemají tebe

Z CYKLU ŽENÁM, BOHYNÍM

Nevěř mi
Vůbec nic mi nevěř

Neb jestliže pochopíš
Jestli prohlédneš
Tak se zamiluješ
A já v tom průseru už jsem
Miluju se

Angažovaná a angažující se Alena Čechová

Když jsem se snažil s touto *fluidní* ženou, která se v jednom okamžiku nachází všude a nikde, aby se vám v jiném okamžiku objevila s fotoaparátem za zády třeba na autorském čtení v Paláci Liebieg, dohodnout na společném setkání k tomuto medailonku, div jsem nepropadal zoufalství. O její tvorbě, a vlastně i životě, jsem měl jen malé povědomí, ale poté, co jsme se přece jen sešli, jsem pochopil, odkud se bere její neukotvenost.

Alena Čechová, Vánoční dárky pro Ukrajinu, Oděsa, prosinec 2024

Řeč je o liberecké rodačce, fotografce, lektorce a kurátorce Aleně Čechové. Její cesta k umělecké tvorbě nebyla přímočará, jak to u některých umělců bývá. Ačkoli prý její tatínek s oblibou fotografoval, ona sama jako malá k výtvarné činnosti jednoznačně neinklinovala. Dokonce,

jak sama říká, ji rodiče brali spíš na hrady a zámky, ale ne do galerií. Na gymnáziu však začala spolupracovat na historickém projektu o českých exulantech převážně z roku 1948. Jeho součástí byla i nutnost audiovizuálního zaznamenání různých svědectví, a tak došlo, především

Alena Čechová, Interior-Feelings Liberec, březen 2024

díky tehdejšímu vyučujícímu informatiky, k zasvěcení do tajů kompozice a techniky. Možná že zde byly počátky jejího sociálního cítění a jeho ztvárňování, jak čtenář pozná později. Od kamery přecházela též k fotoaparátu, nicméně fotografování pro ni bylo spíše okrajovou záležitostí.

Formující moment nastal o několik let později na pouti do Santiaga, kde se neplánovaně potkala s fotografkou Lenkou Hatašovou. Ta ji coby kolemjdoucí na španělských hranicích poprosila o památeční fotku na svůj aparát. Překvapivě se ukázalo, že je Češka. Při dalším putování Alena Čechová asi poprvé pochopila,

že fotografie může být samostatným oborem. Tento zájem se ještě prohloubil, když se o pár dní později v roce 2019 v Liberci náhodně setkala se zdejším fotografem Šimonem Pikousem. Navázali spolu bližší kontakt, vzájemně se inspirovali svými obory. Ona mu pomáhala ve firemních úvahách, on ji bral k asistenci při focení a dalším věcem, sdílením si dávali soukromé lekce. Pikous se postupně stal jejím přítelem a mentorem: „Šli jsme třeba do Jizerek a celý den fotili. Když to bylo poprvé, styděla jsem se před ním v Oldřichově vytáhnout fotoaparát z batohu,“ vzpomíná. Časem nastoupila na opavský Institut tvůrčí fotografie (ITF), což bylo jen logickým vyústěním jejího fotografického zdokonalování se především v lektorské činnosti, protože v té době již byla etablovanou lektorkou různých typů kurzů Liberecké školy fotografické (LŠFG). První významnější samostatnou práci, soubor analogových fotografií *Husákoví muži*, jí vedl další důležitý liberecký muž za objektivem, Jiří Jiroutek, a později i unikátní fotograf Karel Došek.

Na ITF, kde stále studuje, se v dílčích úkolech věnuje převážně dvěma tématům. Zaprvé je to fenomén Liberecka samotného a již zmiňované LŠFG. Druhým tématem jsou otázky nesvobody a totality.

Často klade důraz na to, aby fotografie měla dopad na společnost.

Aby nás donutila kriticky přemýšlet nad vážnými sociálními otázkami, aby nás

vytrhávala z občanské lhostejnosti, vyvolávala v nás zájem (nejen) o své okolí.

Alena Čechová se věnuje též kurátorství. Kurátor „autorovi poskytuje druhé oči“, proto spolupráci mezi autorem a kurátorem považuje za klíčovou, neboť „výstava by neměla být prázdnou přehlídkou ega.“ Ač je kurátorství někdy právem kritizované, obecně a častěji ho je, dle Aleny Čechové, třeba považovat za důležitou, a mnohdy nenahraditelnou součást uměleckého procesu. Této soustavné práci se věnuje v liberecké galerii FOG v Severočeském muzeu, kde pod jejím dohledem proběhlo již patnáct výstav. Pro podporu kulturní gramotnosti považuje Čechová za důležité navštěvovat rozličné výstavy a kulturní události. Jednou z výstav, která jí výrazně oslovila, byla pražská expozice amerického fotografa Johna Wehrheima *Paradise Lost*. Kromě fotografického přístupu ji zaujal právě i přístup kurátorský (za výstavou stáli Adam Ligas, Martin Řezníček a Magdalena Juříková). Neopominutelnou inspirací jí je také festival *Rencontres d'Arles*, u kterého jí učarovala atmosféra francouzského jihu a obecně francouzský postoj ke kultuře, která je zde podle ní „naprostou součástí každodenního života“. Ostatně na *Arleské setkání* se pravidelně vrací a jejím dlouholetým snem je přinést podobnou událost, třeba byt v menším měřítku, do Liberce.

V rámci lektorování se nyní soustřeďí na vznik nové platformy. Ta má zatím pracovní název Liberecká škola angažované fotografie – LŠAF, i když písmeno „A“ zde bude významově proměnlivé. K tomu dodává, že za slovo „angažované“ lze dosadit „akční“, ale i další. Snahou je podpořit a tvořit smysluplnou tvůrčí

komunitu, propojovat osoby, hledat jedinečnost i společné prvky, dávat prostor k dialogu a diskusi nad tvorbou i děním. Mezi inspirace k takovému úsilí lze zařadit například sympozia v klášteře v Pláších na Plzeňsku, vývoj v polské fotografii a konceptuální tvorbu, ale také návaznost na klasické školy a mistry fotografie, jako jsou Šmok nebo Vojtěchovský. Podstatná bude též orientace na příhraniční spolupráci v rámci Euroregionu Nisa. Především by si však přála, aby věci fungovaly co možná nejvíce bez jejího zásahu, díky myšlenkám a lidem; v umění se totiž snaží otevírat téma týmovosti, kterou pokládá za podstatný faktor i prostředek motivace ve chvílích těžkostí, kterým čas od času čelí téměř každý autor.

V rámci prezentace vlastní tvorby má Alena Čechová zkušenosti především s kolektivními výstavami. Kromě Blatenského fotofestivalu, skupinových výstav se studenty, jmenujme za všechny alespoň dvě účasti na údajně největším řeckém fotofestivalu *Chania International Photofestival*. Poprvé zde zaznamenala úspěch její snová fotografie s názvem *Opava Freedom*.

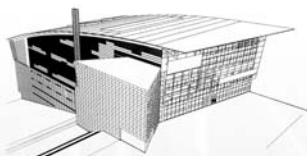
Významná je rovněž její spolupráce s jabloneckým spisovatelem Štěpánem Kučerou. Obálky jeho knih *Gablonz/Jablonec* (včetně německého vydání), *Jen další konec světa – 33 rozhovorů o antropocénu, „věku člověka“* a francouzského i alžírského vydání románu *Největší lekce dona Quijota* zdobí její fotografie. U rozhovorů o antropocénu se navíc zhostila také fotografického doprovodu uvnitř publikace. Fotografické ilustrace ke knize o Jablonci přerostly ve výstavu, která putovala například do Liberce, Prahy nebo Brna. Za několik snímků ze souboru

Gablonz obdržela čestné uznání v Národní soutěži fotografie v kategorii Člověk v krajině a krajina v člověku.

*Pro Alenu Čechovou
je obvyklé, že tvorba
osciluje v mezioborových
vodách, což se odráží
v jejích intermedialních
výletech, v uměleckém
prolínání, ve volnosti
vyjádření a výrazu
a v překračování hranic.*

Tyto přesahy lze spatřovat i v její oblíbené technice kyanotypie (modrotisků), se kterou ji prvně seznámil právě Jiří Jiroutek. Hranice, doslovně, měla ovšem překročit i v době našeho setkání, nicméně své plány dočasně změnila po masivním ruském útoku na jih Ukrajiny, kde měla navázat na jednu z předešlých návštěv, a soubor, v němž dokumentovala předávání vánočních dáreků od českých dobrovolníků vnitřně vysídleným ukrajinským dětem. Ten byl k vidění i v září na jubilejním XX. fotofestivalu v Blatné. Autorka prozatím zůstává převážně v Česku a snaží se, aby se hranice nevytvářely ani mezi lidmi. Se svobodou se totiž pojí ona participace, aktivita a nehostejnost – možnost volby nebýt pasivní a sobecký; introspektivně se filozoficky zamýšlí: „Absolutní svoboda je, když ti je všechno jedno, a zároveň, když tě všechno tak trochu zajímá.“

25

let Stavby smíření

Připravujeme:

19. 9. 2025 / 18.00 hod.

- **KNIHOVNY OČIMA DAVIDA VÁVRY**
beseda s architektem a hercem
Davidem Vávrou nejen o liberecké
knihovně

29. 9. 2025 / 17.00 hod.

- **KATEŘINA TUČKOVÁ**
beseda, autorské čtení
a autogramiáda

25. 10. 2025 / 19.00 hod.

- **TĚLA**
koncert liberecké kapely akusticky

5. 11. 2025

- **JIŘÍ HÁJÍČEK**
beseda a čtení s českým spisovatelem

10. 11. 2025 / 18.30 hod.

- **KLEZMER A ŽIDOVSKÉ MELODIE
NEJEN PRO VIOLONCELLO**
koncert komorní hudby v synagoze

18. 11. 2025 / 17.00 hod.

- **STAVBA SMÍŘENÍ –
VZPOMÍNKOVÝ VEČER**
beseda s emeritní ředitelkou Věrou
Vohlídalovou, architektem Radimem
Kousalem a dalšími hosty

VÝSTAVA

Říjen–listopad 2025

- **KNIHOVNA PRO 21. STOLETÍ OČIMA
STUDENTŮ ARCHITEKTURY**

Daleko ještě do jara?

Bibliothek Liberec

Tádal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

to be done.

Knihovna Liberec
Library Liberec

Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m.

Slunko bylo u samého západu a svatojánská broučci vstávu.

From fairest creatures we desire increase, that thereby beauty's rose might never die.

»Ale vždyť jsme ztratili cestu!«

Byl pozdní večer – první máj, večerní máj – byl lásky čas.

dsníkem, to není jenom tak.

Vedle vrcholů krákonotických a jizerských objevila se v Čechách po odpaďnutí vod první suchá země i na temeni Jeřitáda.

V zámku bylo práce a běhu a přel.

Krajská vědecká knihovna v Liberci (KVK)

library@kvkli.cz

www.kvkli.cz

Liberecký autorský kruh (LAK)

spoleklak@email.cz

ISSN 1214 - 2751

Bibliothek Liberec
Knihovna Liberec
Library Liberec

V zámku bylo práce a běhu o překot.

lepší je ten, že se na to vezme zahradník.

When shall we three meet again?

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.

n shall we three meet again?

Tádal jsem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Ale vždyť jsme ztratili cestu!

sem se květin, kde myšlenky jejich jsou nejzdravější.

Byl bych mohl přísahat, že to byl on.

*Vedle vrcholků krkonošských a jizerských ot
cammin di nostra vita mi ritrovai per una selva oscura, ché la diritta via era smarrita.*

Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno po

Mnozí odvážlivci, když se ocitli na počátku velkolepého měsíce června

ase, that thereby beauty's rose might never die. Sem, knihomilče, knihu zvláštní ždáš-li m

nším a ještě menším, až budu nejmenší na celé

Es war spät abends, als K. ankam.

Vom Wesen der Wäh

»Kde jsem se to zase ocitl?« divil se Krtek, když vyšplhal